

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuu-pata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando waki-ibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mb-weto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, “Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.” Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli

za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (1:1-15).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (1:16—11:36).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (12:1—15:13).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (16).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile wa Mulungu, ² uyekile kilagano umwaka kubitila wahokozi zake Mzinyandiko Zing'alile. ³ Usenga uja umulonga Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya kiunhu yakalile yolawa mulukolo lwa Daudi, ⁴ na vija viyali na ung'azi ulawa ha Mulungu kalagusigwa na mhiko ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu kipigiti viyazusigwe kulawa mkudanganhika. ⁵ Kubitila heyo, Mulungu kanigwelela ngekewa na utumigwa wa Kilisto giladi niwapetele wanhu wa isi zose giladi watogole na kumtogola heyo,

giladi twaga jake diyenzigwe. ⁶ Vivija na mweye mwa mmwanza wa waja wakemigwe kuwa wanhu wa Yesu Kilisto.

⁷ Nowandikila mweye wanhu wose wa wambo da Loma, mnogelwe na Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

⁸ Tanhu, nomuheweza Mulungu wangu kubitila Yesu Kilisto sama yenu mweye mose, kwavija nhamanila yenu yopetigwa muulumwengu wose. ⁹ Mulungu, inimsang'hanikila na moyo wangu wose mkuupeta Usenga Unogile wa Mwanage, iyo msindila wangu vija viniwakumbukila mweye mazua gose ¹⁰ muna zinhambiko zangu. Kipigiti chose notambika ha Mulungu, vihamnogela, yanidahize kwiza kumwenu sambisambi. ¹¹ Kwavija nosulukila ng'hani niwone, giladi niwagwelele nhunza ya muloho giladi mgangamizwe. ¹² Nie nolonda tuigangamize, nhamanila yenu inigangamize nie, na nhamanila yangu iwagangamize mweye.

¹³ Ndugu zangu, nolonda m'vitange kamba mianza bwando nilonda kwiza kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda mmwanza wenu niwatende wanhu wamtogole Kilisto, kamba viniwatendile mmwanza wa Wamhazi wayagwe. ¹⁴ Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila wanhu wose, Wagiliki na wanhu hawali Wagiliki, wanhu wali na nzewele na walibule nzewele. ¹⁵ Avo, vivija

molonda kuupeta Usenga Unogile kumwenu mw-eye mkala hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

¹⁶ Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi. ¹⁷ Kwavija Usenga Unogile wogubula vija Mulungu viyowatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye kubitila nhamanila songela haichanduso mbaka hakimambukizo, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu ayo yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

¹⁸ Lusango lwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha wanhu walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile, awo woigubika ikweli na wiho wao. ¹⁹ Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli za Mulungu wafunuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa kumwao. ²⁰ Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu ziifisile, nehulo yake mhiko zake za digunge na uungu wake, zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela. ²¹ Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mulungu ama kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zikaluka ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa kiziza. ²² Wokiiyona wabala, ila

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha HABAKUKI 2:4.

wabule nzewe, ²³ na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na kusonga kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama ndege ama wang'onyo wali na magulu mane ama nyoka.

²⁴ Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisulukilwa na mioyo yao na kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli za kinyala mzing'huli zao. ²⁵ Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitambikila na kuvisang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu, na kuleka kumtambikila Mulungu yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa mazua gose! Amina.

²⁶ Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze sulukila zao zigela kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula nzila za kuilumba zilumbigwe na Mulungu na kuilumba vija Mulungu havilumbile. ²⁷ Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na watwanzi na kuisulukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo watenda mbuli zigela kinyala na wambigalo wayao na kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.

²⁸ Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mulungu kawaleka mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli hazilondigwe kutendigwa. ²⁹ Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu va wanhu, na kunogelwa na gehile. Wamema migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile. Wodeta, ³⁰ wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu, wamema maligo, magoda, na matopa. Wamema mbuli zihile na hawawahishimila waja wawalelile. ³¹ Wabozi, vizenzeleganye, wabule noge, na wabule bazi.

³² Wovitanga kamba lagizo da Mulungu dolonga kamba wanhu wotenda mbuli kamba zino wolondigwa wadanganhike. Hata avo, si kamba wazitenda mbuli hizo tu, ila hata kuwatogola wanhu wayagwe wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

¹ Avo haduhu kuigombela hata uhawile munhu yalihi ihawa komtagusa uvwizi miyago, kwavija vuubitiza nhaguso ha miyago, kokiitagusa mwenyego, kwavija na gweye kotenda gagaja gayatendile heyo. ² Tovitanga kamba nhaguso ya Mulungu mwa avo wotenda vinhu kamba avo ikala muikweli. ³ Ila gweye, munhu, uwatagusa waja wotenda mbuli kamba zino ihawa na gweye mwenyego kotenda mbuli zizo, kogelegeza kodaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu? ⁴ Ama kodizabuza bwando da ugoli wa unozi wake na mwazaganyo wake? Huvimanya kamba unozi wa Mulungu wokulongoza gweye uleke vilozo? ⁵ Ila sama ya udala wa moyo wako na vija vuuli na moyo wa kulema kuleka vilozo, kokiimemekezela lusango gwegwe mwenyego kuna dizua da lusango aho nhaguso ya Mulungu ilibule uzenzeleganye vondaigubuligwe. ⁶ Kwavija Mulungu komuliha kila munhu kamba vija viyasang'hanike.* ⁷ Avo wokwazaganya mkutenda ganogile wozahila yenzi, hishima, na ugima, Mulungu kowagwelela ugima wa

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

digunge. ⁸ Wanhu wayagwe wozahila mbuli zao wenyego na awo woilema ikweli na kuzikweleleza mbuli zihile, Mulungu kowonela lusango na ng'hasilika. ⁹ Kuja kowa na mgayo na kugazika ha wanhu wose wotenda gehile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi. ¹⁰ Ila Mulungu kowagwaa yenzi na hishima na tindiwalo wanhu wose wotenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi. ¹¹ Kwavija Mulungu hasagula wa kumnogela.

¹² Wanhu wose walozile bila kugatanga Malagizo ga Musa wokwangama hata kamba hawangatangi Gamalagizo, na wose walozile mkuugatanga Malagizo wotagusigwa na Gamalagizo. ¹³ Kwavija si kamba awo wogahulika Malagizo wawo walibule uzenzeleganye hameso ga Mulungu, ila waja wagagogile Malagizo wawo wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye. ¹⁴ Hata Wamhazi, awo walibule Malagizo ga Musa, yokoneka kamba wagatanga Malagizo ahaja vowagawinza bila kufundizwa na munhu, hata kamba hawanagahulika. ¹⁵ Yolagusa kamba gaja golondigwa na Malagizo gandikwa mmioyo yao, na udaho wao wa kusambula gehile na ganogile vivija wolava usindila, na ngelegeza zao kipigiti kiyagwe zowatagusa na kipigiti kiyagwe zowakikiwiza. ¹⁶ Mbuli zino zolawilila mdizua dija Mulungu vondagayitaguse ngelegeza zifisike za wanhu kubitila Yesu Kilisto kamba Usenga wangu Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego Muyahudi, na kogatamanila Malagizo ga Musa na kuigodela uhamoja na Mulungu, 18 kamba vija kugatanga gaja goyolonda, na kugatogola gaja ganogile, kwavija kulagizigwa na Gamalagizo ga Musa. 19 Kokwagiza kamba gweye kwa kilangizi wa vimbugumbu, mulangaza mwa awo wali mdiziza, 20 mkulufunzi wa wabozi, na mfundiza wana. Kokwagiza kamba kunago Malagizo gali na ilimu na kweli. 21 Gweye uwafundiza wanhu wayagwe, habali hukiifundiza gweye mwenyego? Gweye uwapetela wanhu sambibebe, habali gweye kokwiba? 22 Gweye ulonga kamba wanhu sambiwatende ugoni, habali gweye kotenda ugoni? Gweye uihila miwegu, habali gweye kokwiba kulawa mzing'anda zao? 23 Gweye ukiitopela Malagizo ga Musa, habali gweye komzabuza Mulungu mkugakeng'enha Malagizo? 24 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Twaga da Mulungu dofukuligwa hatigati ya Wamhazi sama yenu mweye."†

25 Kwingila kumbi kololwa kamba muhagagoga Malagizo ga Musa, ila kamba muhagakeng'enha Gamalagizo ga Musa, kwingila kumbi kumwenu kogaluka kuleka kwingila kumbi kamba Wamhazi. 26 Kamba awo walekile kwingila kumbi wahagagoga Malagizo ga Musa, kuleka kwingila kumbi hakupetigwa kamba kwingila kumbi kamba viwali wanhu wa Mulungu? 27 Awo walekile kwingila kumbi da lukuli ila wogagoga Malagizo ga Musa woku-

† 2:24 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.

tagusa gweye hata kamba kunago Gamalagizo gandikigwe na kwingila kumbi, kwavija kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa. ²⁸ Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi mkuvumbuka ama mkwingila kumbi kwiyeke. ²⁹ Munhu kowa Muyahudi wa kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa mgati, ihawa moyo wake wingizigwa kumbi, na sang'hano ino yotendigwa na Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo gandikigwe. Munhu kamba ino kobokela nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

3

¹ Muyahudi kana kinhu chaki kibanzile? Ama kuna kinhu chaki cha kuigodela mwa munhu yengizigwe kumbi? ² Kuna vinhu bwando va kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela Wayahudi usenga wake. ³ Yowaze kamba wayagwe mmwanza wao wabule nhamanila? Kuwa bule nhamanila kuwali nako komtenda Mulungu yawe kizenzeleganye? ⁴ Bule! Hata kamba kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Giladi upetigwe kamba kwabule uzenzeleganye mzimbuli zako, na kuhuma muinhaguso yako.”*

⁵ Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lumosilumosi vija Mulungu viyalibule uzenzeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu kotenda vihile

* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 51:4.

voyotugalila tweye lusango lwake? Hano no-longa kiunhu. ⁶ Bule! Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi kuutagusa ulumwengu?

⁷ Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila yenzi ya Mulungu mkuitenda ikweli yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba mtenda vilozo? ⁸ Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga kamba tweye tulonga, "Leka tutende gehile giladi geze ganogile"? Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

⁹ Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza wanhu wayagwe? Bule! Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa, wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi ya mhiko za vilozo. ¹⁰ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye,

haduhu hata munhu imwe,

¹¹ haduhu munhu yomtanga Mulungu,

haduhu munhu yomzahila Mulungu.

¹² Wose wamuleka Mulungu,

wose hamoja wagaluka miwewela,

haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu

hata munhu imwe.†

¹³ Mikolomelo yao ya kamba panga digubu-

ligwe,‡

† **3:12** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe nhogulo yake Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.

ndimi zao zolonga uvwizi,§
 sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*

¹⁴ Milomo yao imema ndukumiza na
 usungu.†

¹⁵ Magulu gao gowalongoza walopole kwita mu-
 lopa,

¹⁶ ubananzi na migayo va mzinzila zao,

¹⁷ na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡

¹⁸ Haduhu bwembwe da Mulungu haulon-
 gozi wa meso gao.”§

¹⁹ Sambu tovitanga kamba Malagizo ga Musa
 gowalanga waja wali hasi ya Gamalagizo higo,
 giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya
 kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe
 na Mulungu. ²⁰ Kwavija haduhu munhu
 yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye
 hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija ku-
 bitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga
 vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

²¹ Ila sambu nzila ya Mulungu ya kuwatenda
 wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa
 bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba
 Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za
 wahokozi woilavila usindila. ²² Kuwa bule
 uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila

§ **3:13** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 5:9. * **3:13**
 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 140:3. † **3:14** Mbuli
 zino zolawa mkitababu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino
 zolawa mkitababu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa
 mkitababu cha ZABULI 36:1.

Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage, ²³ kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu. ²⁴ Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto. ²⁵ Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watarendile vilozo umwaka. ²⁶ Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.

²⁷ Avo, choni chondatauigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola. ²⁸ Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa. ²⁹ Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi. ³⁰ Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija. ³¹ Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

* **3:22** Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto yodaha kutapitigwa kamba kubitila wende wa Yesu Kilisto.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

¹ Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu?

² Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.

³ Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”*

⁴ Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.

⁵ Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.

⁶ Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

⁷ “Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo, na awo wasegezelwe vilozo vao!

⁸ Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!”†

⁹ Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, “Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye.”

¹⁰ Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi

* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 15:6. † **4:8** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 32:1-2.

ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi. ¹¹ Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye. ¹² Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

¹³ Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila. ¹⁴ Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu. ¹⁵ Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.

¹⁶ Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye

tose. ¹⁷ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Nikutenda gweye uwe tata wa isi bwando." † Kilagano hicho kinoga haulongozi wa Mulungu yaamtamanile, ayo yowagwelela ugima wanhu wadanganhike na kuvikema vinhu vilihaduhu viwe baho. ¹⁸ Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa, katogola kokwiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo, kamba viyalongeligwe, "Avo kowa na wana bwando." § ¹⁹ Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze lukuli lwake mwenyego, lukalile behi na kudanganhika kwavija kakala na milao kamba mia, na vija viyamgelegeze Sala ayo yakalile bule sambo. ²⁰ Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola kilagano cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko mnhamanila yake kuno yomuyenzi Mulungu, ²¹ yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja gayailagane. ²² Avo, sama ya nhamanila yake, "Kapetigwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye." * ²³ Ila mbuli ilinga, "Kapetigwa," handikiligwe heyo yeiyeka, ²⁴ ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu walibule uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile Yesu Mndewa wetu kulawa mkudanganhika. ²⁵ Heyo kalavigwa giladi yadanganhike sama ya vilozo vetu, na kuzuswa kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe wanhu walibule uzenzeleganye.

† 4:17 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5.

§ 4:18 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5.

* 4:22 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

¹ Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, ² ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka kwingila mngekewa ino itwimile nayo sambi. Na todeng'ha mditamanilo da yenzi ya Mulungu. ³ Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu kwavija tuvitanga kamba mgayo wogala mwazaganyo, ⁴ na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na nhogolwa inogile yodigangamiza tamanilo da ukombola wetu. ⁵ Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija Mulungu katwitila noge jake mmioyo yetu kubitila Loho wa Mulungu yaatugwelele tweye.

⁶ Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi. ⁷ Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule uzenzeleganye. Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu yanogile. ⁸ Ila Mulungu kotulagusila tweye noge jake, avija Kilisto viyadanganhike sama yetu tweye, kipigiti vitukalile tung'hali na vilozo! ⁹ Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila heyo! ¹⁰ Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa wambwiga zake

kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto! ¹¹ Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

¹² Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu wose watenda vilozo. ¹³ Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo. ¹⁴ Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze. ¹⁵ Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu bwando! ¹⁶ Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye. ¹⁷ Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo wabokele

ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.

¹⁸ Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose.

¹⁹ Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.

²⁰ Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani.

²¹ Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

¹ Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake? ² Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo?

³ Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake? ⁴ Avo,

tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.

⁵ Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo. ⁶ Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo. ⁷ Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo. ⁸ Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo. ⁹ Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala. ¹⁰ Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu. ¹¹ Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.

¹² Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu. ¹³ Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba avo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu

ha Mulungu kamba via vilibule uzenzeleganye.
¹⁴ Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

¹⁵ Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo! ¹⁶ Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu yoyose kuwa nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu ija imuilavile kumwake? Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo viwalongoza kuna iifa, ama mdaha kuwa wende wa Mulungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye? ¹⁷ Ila Mulungu yahewezigwe, kwavija mkala nyakadala wa vilozo, ila mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza mafundo gamfundizigwe. ¹⁸ Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye. ¹⁹ Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo umulinao. Kamba vija vum'vilavile vipindi venu viwe nyakadala wa vilozo na kuutenda wiho ubanze, avo sambu vilaveni viwe nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye zondaziwatende mng'ale.

²⁰ Vumkalile nyakadala wa vilozo, mkala mui-legehe kulawa mzimbuli zilibule uzenzeleganye.

²¹ Avo, kinhu chaki chumpatile mkipigiti kija kulawa mzimbuli zumzonela kinyala sambu? Kwavija malawililo ga mbuli zija gakala ifa.

²² Ila sambu mkomboligwa kulawa m'vilozo na mgaluka nyakadala wa Mulungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi, na malawililo gake,

ugima wa digunge. ²³ Kwavija kitumetume cha vilozo kicho ifa, ila nhunza ya Mulungu iyo ugima wa digunge kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

¹ Ndugu zangu, nolonga na wanhu wogatanga goya Malagizo ga Musa. Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga munhu kipigiti cha ugima wake tu? ² Kamba vija mtwanzi yasoligwe kofungigwa na malagizo kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mmalagizo ga kusola na kusoligwa. ³ Kokemigwa mgoni kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe kipigiti mbigalo wake yali mgima. Ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mdilagizo dija, na heyo hakemigwa mgoni, hata kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe. ⁴ Vivija na mweye, ndugu zangu, mdanganhika mmbuli ya Malagizo ga Musa kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe wanhu wa munhu iyagwe, heyo yazukile kulawa mkudanganhika giladi tumulelele mujo Mulungu. ⁵ Vitukalile tukala ukazi wa kulongozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu za vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa, zisang'hanika na vipindi vetu zilela mujo ugala ifa. ⁶ Ila sambu tufunguligwa kulawa Mmalagizo ga Musa, tudanganhika mmbuli zija zitufungile, giladi tweye sambituwe nyakadala wa Malagizo ga umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala muukazi wa sambu wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

⁷ Avo tulongeze? Kamba Malagizo ga Musa gago vilozo? Si vivo! Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga Musa, sambinivitange vilozo. Sambinivitange kamba kusulukila vinhu va wanhu kukala vilozo kamba Gamalagizo ga Musa sambigalonge, “Sambiusulukile vinhu va wanhu.”*

⁸ Ila vilozo vipata nzila muindagizi ino kwinula sulukila zose zihile mgati yangu. Kwavija kamba kuhawile haduhu Malagizo ga Musa, vilozo vihadanganhike. ⁹ Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga Malagizo ga Musa. Ila indagizi viizile, vilozo vipata ugima, ¹⁰ na nie nidanganhika. Na ndagizi iija ilingigwe yogala ugima, kumwangu nie igala ifa. ¹¹ Kwavija vilozo vipata hanhu muindagizi ija, vinivwizila, na kubitila ndagizi hiyo ving'homa.

¹² Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na indagizi ija ing'ala na yabule uzenzeleganye na inoga.

¹³ Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si vivo! Vikala vilozo vigalile ifa mgati yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo voneke kuwa vilozo. Na kubitila indagizi ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

¹⁴ Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa simbuko jake loho, ila nie si munhu wa muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala hasi ya vilozo. ¹⁵ Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija gaja gonilonda kugatenda, sigatenda. Ila gaja

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

gonigehila kugatenda, nogatenda. ¹⁶ Na ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, notogola kamba Gamalagizo ga Musa ganoga. ¹⁷ Avo, sio nie mwenyego nigatenda gano, ila kilozo kili mgati yangu. ¹⁸ Novitanga kamba haduhu kinhu kinogile kikala mgati yangu, mulukuli lwangu. Kwavija nolonda kugatenda ganogile, ila sidaha kugatenda. ¹⁹ Kwavija sigatenda ganogile gonilonda kugatenda, ila gehile gonilema kugatenda, gago nigatenda. ²⁰ Ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, sio nie nigatenda higo, ila vilozo vikala mgati yangu.

²¹ Avo, nivitanga kamba nzoela ino yosang'hanika, nihalonda kugatenda ganogile, gehile gokwima haulongozi wangu. ²² Kwavija mgati yangu nogadeng'helela malagizo ga Mulungu. ²³ Ila nokona nzoela ziyagwe zosang'hanika m'vipindi va lukuli lwangu. Nzoela hizo zogomba na nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie niwe mfungigwa wa malagizo ga vilozo gosang'hanika m'vipindi vangu. ²⁴ Nie munhu mkiwa! Yalihi yondayanikombole kulawa mulukuli luno lwa kudanganhika? ²⁵ Mulungu yahewezigwe yogatenda gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu!

Avo, nie mwenyego mzinzonzi zangu na nyakadala wa malagizo ga Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

¹ Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu Kilisto. ² Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa. ³ Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage kamba nhosa sama ya vilozo vetu, ⁴ giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tumtamanile Loho wa Mulungu. ⁵ Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija. ⁶ Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo. ⁷ Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha kugatogola. ⁸ Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja gomnogela Mulungu. ⁹ Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati yenu. Na munhu yoyose

yalibule Loho wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto. ¹⁰ Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu, hata kamba ng'huli zenu zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu. ¹¹ Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala mgati yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija kozigwelela ugima ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo yokala mgati yenu.

¹² Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si mkukala mkulongozwa na gaja golulonda lukuli. ¹³ Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika. Ila kamba mokala mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mozikoma sang'hano za lukuli, na mowa wagima. ¹⁴ Kwavija wose awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu, wao wana wa Mulungu. ¹⁵ Kwavija Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye muwe nyakadala na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela Loho wake yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, "Aba," nhegulo yake "Tata." ¹⁶ Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba tweye twa wana wa Mulungu. ¹⁷ Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu, na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi yondatugubuliligwe tweye. 19 Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa. 20 Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo, 21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa kulawa m'vifungo vake va kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi ya ulegeho wa wana wa Mulungu. 22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa kulela mwana. 23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na tweye wenyego, tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda kipigiti tubeta kutendigwa wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu. 24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo dija dikoneka si tamanilo. Kwavija yal-
ihi yotamanila kija ikinhu yeshile kuwa nacho? 25 Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.

26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao, kwavija hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika sama yetu tweye mkugugumila mmbuli hazidahika kulongeka. 27 Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za Loho wake, kwavija Loho wake

* **8:22** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

kotambika sama ya wanhu wa Mulungu kamba vija voyolonda Mulungu.

²⁸ Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya gaja goyolonda. ²⁹ Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chaudele wa mulango mkulu. ³⁰ Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile, kawapeta kamba wabule uzenzeleganye. Na waja yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

³¹ Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye? ³² Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama yetu tweye tose. Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja na Mwanage? ³³ Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasagule Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye. ³⁴ Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadananhika sama yetu na kazuigwa kawa ngima sama yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye! ³⁵ Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama zeze? ³⁶ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,

tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa.”†

³⁷ Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanziliza kuhuma kubitila heyo yatunogele. ³⁸ Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili sambu, ama vinhu vondavize, ama mhiko zozose, ³⁹ ama ulumwengu wa uchana, ama ulumwengu wa hasi, ama kinhu chochose muna ivinhu vose vilumbigwe chondakidahe kutubagula na noge da Mulungu ha Yesu Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

¹ Nolonga ikweli na silonga uvwizi kwavija nie na hamoja na Kilisto, na udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile hamoja na Loho wa Mulungu vosindila mbuli zino. ² Moyo wangu umema usungu mkulu na giogio dilibule nziga ³ sama ya wanhu zangu, wandugu zangu wa Kiyahudi kwavija kamba nihadahile, nilonda nie mwenyego nihadukumizwe na kusegezigwa kulawa ha Kilisto kamba mkutenda vino wahakomboligwe. ⁴ Wanhu wa Israeli, watendigwe wana, wagweleligwe yenzi ya Mulungu, wagweleligwe malagano, wagweleligwe Malagizo ga Musa, wagweleligwe mhome ya kumtambikila Mulungu, na wagweleligwe vilagano. ⁵ Hewo wao vilangizi, na kulawa kumwao kalawilila Kilisto mmbuli ya lukuli. Na Mulungu, ayo

† **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabuni cha ZABULI 44:22.

yotawala vinhu vose, yayenzigwe milongo yose!
Amina.

⁶ Si kamba Usenga wa Mulungu uhumwa. Kwavija si wanhu wose wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao Waislaeli kweli. ⁷ Sio wose wolawa mulukolo lwa Ablaham wanage Ablaham kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Kubitila Isaka, lukolo lwako lokemigwa.”* ⁸ Nhegulo yake iyo ino, sio wana wa lukuli wa Ablaham wali wana wa Mulungu, ila wana wa kilagano wao wopetigwa kamba lulo lukolo lwa Ablaham. ⁹ Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga, “Kamba kipigiti kikino mulao ukwiza nobweleganya, na Sala kowa na mwana mbigalo.”†

¹⁰ Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na kino kimulawilila Lebeka ahaja viyapatile inda ya wana wabili kulawa ha mbigalo imwe, yokemigwa Isaka tata wetu. ¹¹ Hata viwakalile hawanavumbuka, ama hawanatenda kinhu chochose kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile Mulungu kumsagula yapatikane, ¹² sio sama ya gaja gayatendile, ila kubitila lukemo lwake, Lebeka kalongeligwa, “Mkulu komsang'hanikila mdodo.”‡ ¹³ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Yakobo nimnogela, ila Esau nimwihila.”§

¹⁴ Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye ha Mulungu? Si vivo! ¹⁵ Kwavija kamulongela Musa,

* **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9**
Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12**
Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13**
Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3.

“Nomgela kungongo ayo inimulonda kungela kungongo, na nomonela bazi ayo inimulonda kumonela bazi.”* ¹⁶ Avo, haitamanila vija viyosulukila munhu ama vija viyokiiyoha, ila yotamanila bazi da Mulungu. ¹⁷ Kwavija Nyandiko Zing'alile zomulonga Falao, “Nikwinula sama ya kulagusa mhiko zangu mgati yako, giladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu muisi.”† ¹⁸ Avo, Mulungu komonela bazi, munhu yoyose yoolonda kumonela bazi, na komgela moyo udala, munhu yoyose yoolonda kungela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

¹⁹ Abaho moniuzza, “Habali Mulungu yang'hali yotulonga? Yalihi yodaha kugadulukila gaja goyolonda?” ²⁰ Ila gweye iyo munhu yalihi hata um'bamilile Mulungu? Kinhu kitendigwe kimulonge ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie kamba vino?”‡ ²¹ Vino muumbi hadaha kulamula kuumba kulawa mditonge dimwe da ulongo kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha sang'hano za mazua gose?

²² Vivija hata kamba Mulungu kana udaho wa kulagusa lusango lwake na mhiko zake, ila heyo kowazaganya ng'hani awo yoowonela lusango, awo walumbile kubanangigwa. ²³ Na ihawile vilihi kamba katenda gano giladi yatende ugoli wa yenzi yake utangigwe mwa awo wapatile bazi jake, awo yawatandile yenzi yake,

* **9:15** Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHAWA 33:19.

† **9:17** Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHAWA 9:16.

‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 29:16; 45:9.

24 na hata tweye yatukemile, sio kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila vivija kulawa ha Wamhazi? 25 Kamba viyalongile muna ikitabu cha Hosea,

“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’

Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§

26 Na hanhu hahaja hawalongeligwe, ‘Mweye sio wanhu zangu,’

bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mulungu yali na ugima.’ ”*

27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga Islaeli, kalonga, “Hata kamba mheta ya wana wa Waislaeli yowa kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali, ila wondawakomboligwe wowa wadodo, 28 kwavija Mndewa koitenda nhaguso yake muisi mbwisa na kuimambukiza.”† 29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga, “Kamba Mndewa Mwene Udaho sambiyatulekele wana, tuhawile kamba Sodoma, na tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo walekile kuzahila kuwa bule uzenzeleganye, wasegezeligwa uzenzeleganye kubitila nhamanila. 31 Ila Waislaeli, wakalile woiyoha mkuzahila kuwa bule uzenzeleganye

mkugawinza Malagizo ga Musa, hawapatile

§ 9:25 Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23. * 9:26

Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † 9:28 Mbuli

zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ 9:29 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.

kuwa bule uzenzeleganye. ³² Habali hawapatile? Kwavija hawakuzahile kubitila nhamanila, ila kubitila kugagoga Malagizo ga Musa. Waikwangwala hana didibwe da kuikwala. ³³ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe dondadiwatende wanhu waikwale, dibwe dondadiwatende walagale. Ila munhu yoyose yondayamtogole hagemeliga kinyala.”§

10

¹ Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu na nhambiko yangu ha Mulungu nolonda wanhu wa Israeli wakomboligwe! ² Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu wano icho kino, kamba woki-yoha ng'hani kumzahila Mulungu. Ila vija vi-womzahila, hawamzahila na nzewele. ³ Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa ha Mulungu, ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego, avo hawatogole kulongozigwa na nzila ya Mulungu ya kuwatenda wawe bule uzenzeleganye. ⁴ Kwavija Kilisto kakigala iki-mambukizo cha Malagizo ga Musa, giladi wanhu wose wotogola wapetigwe kuwa bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

⁵ Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa mkugagoga Malagizo ga Musa, Musa kandika vino, “Munhu yoyose yogagoga malagizo gali Mmalagizo ga Musa kowa mgima kubitila

§ 9:33 Mbuli zino zolawa mkitabuni cha ISAYA 8:14; 28:16.

Malagizo higo.”* ⁶ Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, ikwiza kulawa mnhamanila, yolonga, “sambiulonge mmoyo wako,

‘Yalihi yondayakwele mbaka kuulanga?’†
nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.

⁷ Ama sambiolonge,

‘Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?’‡
nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa
mkudanganhika.”

⁸ Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Usenga wa Mulungu wa habehi nagwe, mmulomo wako na mmoyo wako.”§ Uno uwo usenga wa nhamanila utuwapetela wanhu. ⁹ Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu iyo Mndewa na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, kokomboligwa. ¹⁰ Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye, na munhu yahatogola na mulomo wake kokomboligwa. ¹¹ Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yoyose yomtamanila hageligwa kinyala.”* ¹² Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yam'banzile miyage. Wana Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose, yowamemeza motelo wose awo womkema.

* **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. ‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 28:16.

13 Kwavija, “Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa kokomboligwa.”†

14 Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtogola? Na wodahaze kumtogola ayo walekile kumuhulika? Na wodahaze kumuhulika bila munhu kuwapetela? 15 Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawatumigwe? Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ganoga ng'hani magulu ga awo wougala Usenga Unogile!”‡ 16 Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya kalonga, “Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?”§ 17 Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuuhulika Usenga Unogile wa Kilisto.

18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,
 “Dizwi jao jenela muisi yose,
 na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu.”*

19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,
 “Nowatenda mweye mwone migongo
 mwa awo wali si isi,
 na nowatenda mweye muwe na lusango
 na isi ija ilibule nzewe.”†

20 Isaya kagangamiza kulonga,
 “Nyoneka na awo walekile kunizahila,

† 10:13 Mbuli zino zolawa mkitababu cha YOELI 2:32. ‡ 10:15 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 52:7. § 10:16 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 53:1. * 10:18 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 19:4. † 10:19 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21.

na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile
kunipula.”†

²¹ Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
“Imisi ngima nigolosa makono gangu
kuwabokela wanhu awo walekile kutogola
na wadulu.”§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

¹ Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjaminini. ² Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija viyawataguse Waislaeli ha Mulungu? ³ “Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie niyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu.”* ⁴ Ila Mulungu kamwidika vilihi? “Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi.”† ⁵ Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila ngekewa ya Mulungu. ⁶ Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane. Kwavija kamba usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija

† **10:20** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitababu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitababu cha 1WANDEWA 19:18.

kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.

⁷ Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja wasaguligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala.

⁸ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi, giladi meso gao sambigadahe kulola na magwiti gao sambigadahe kuhulika,

mbaka zua dino.”[†]

⁹ Na Daudi kolonga,

“Sona zao zikaluke tanzi na mtego, lwingila na msuno ulingile na gaja gawatendile!

¹⁰ Meso gao gageligwe ziza giladi sambiwadahe kulola, na migongo yao iveduke milongo yose!”[§]

¹¹ Avo nowauza, Wayahudi waikwala na kugwa hasi kabisa? Si vivo! Ila sama ya vilozo viwatendile, ukombola uchola ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli wone migongo. ¹² Vilozo va Wayahudi vigala ugoli muulumwengu, na ukumbulu wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi. Avo, Wayahudi wahaibokela nhunza ya ukombola wa Mulungu, wogala ugoli mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

¹³ Nowalongela mweye Wamhazi, kwavija nie na mtumigwa wa Kilisto ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano yangu ¹⁴ giladi niwatende

[†] **11:8** Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10. **§ 11:10** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 69:22-23.

wanhu wa isi yangu mwenyego wone migongo, na niwakombole wayagwe mmwanza wao. ¹⁵ Ihawa kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho vondawatogoligwe? Yowa ugima ha awo wadanganhike.

¹⁶ Kamba kidanga cha ichanduso cha mkate kilavigwe ha Mulungu king'ala, avo mkate wose usigale ung'ala. Na kamba mizizi ing'ala, na gamatambi gang'ala. ¹⁷ Ila kamba matambi gayagwe ga mzaituni gakanhigwa, na mweye, muli matambi ga mzaituni muhulo, muombekigwe hanhu hagakalile matambi gaja gakanhigwe na sambi moja ugoli wa mzizi wa mzaituni, ¹⁸ avo sambimgazabuze matambi ago gakalile gakanhigwe. Kamba muhagazabuza, mgelegeze kamba sio mweye muugogile umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.

¹⁹ Gweye kolonga, “Matambi gakanhigwa giladi nie niombekigwe.” ²⁰ Ona, vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka kutogola kumwao, ila gweye kwima kubitila nhamanila. Avo sambiuitope, ila udumbe. ²¹ Kwavija kamba Mulungu hagalekile matambi gali si ga kuombeka, siku na gweye hakuleka. ²² Avo, mgelegeze unovu na ukali wa Mulungu. Ukali wa Mulungu mwa awo watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu kumwenu ulavigwa ihawa mogledelela kukala muunovu wake. Ila kamba si hivo, vivija na mweye mokanhigwa. ²³ Na hata Wayahudi, kamba wahagaluka na kutogola, woombekigwa, kwavija Mulungu kana udaho

wa kuwaombeka kabili. ²⁴ Kwavija kamba mkanhigwa kulawa mumzaituni muhulo, na muombekigwa mumzaituni kae uli na simbuko diyagwe, vobuha ng'hani matambi gano ga mzaituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

²⁵ Ndugu zangu, nolonda muitange nyong'onoyo ino giladi sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vimuli. Udala wa mioyo ya wanhu wa Waislaeli haugendelela, ila womalila haja mheta yose ya Wamhazi vondaize ha Mulungu. ²⁶ Avo Waislaeli wose wokomboligwa, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,

na kuusegeza umhazi kulawa mulukolo lwa Yakobo.

²⁷ Na dino dijo lagano jangu dondaniilagane nawo,

kipigiti vondaniwasegezele vilozo vao.”*

²⁸ Kwavija waulema Usenga Unogile, Wayahudi wawa wadumuka wa Mulungu sama yenu mw-eye Wamhazi. Ila kwavija Mulungu kawasagula Wayahudi, wawa mbwiga zake sama ya wahenga zao. ²⁹ Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo lwake havigaluka. ³⁰ Umwaka, mweye Wamhazi, mkala mundulukile Mulungu, ila sambi m'bokela bazi jake sama ya udulu wa Wayahudi. ³¹ Avo na hewo Wayahudi sambi womdulukila Mulungu, giladi kubitila bazi da

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34.

Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi, na hewo Wayahudi vivija wadibokele. ³² Kwavija Mulungu kawafunga wanhu wose mkifungo cha udulu, giladi yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

³³ Lola Mulungu viyali na bwando da ugoli, ng'hungwe na ilimu!

Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?

Na yalihi yodaha kuzitanga nzila zake?

³⁴ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za Mndewa?

Ama yalihi yondayawe mulangulizi wake?†

³⁵ Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mulungu,

giladi Mulungu yam'bwezele?”‡

³⁶ Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose vabaha sama yake, na vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

¹ Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na innogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli. ² Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa wa sambu mnezewe,

† **11:34** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitababu cha AYUBU 41:11.

avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goy-olonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.

³ Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu. ⁴ Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe, ⁵ na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyage. ⁶ Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo, ⁷ kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize, ⁸ kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.

⁹ Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile. ¹⁰ Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego. ¹¹ Sambimdonhe kuinanahila

nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkum-sang'hanikila Mndewa. ¹² Deng'heni mditamano, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose. ¹³ Muwasangile vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua gose sulukileni kuwatendela wahrenza ganogile.

¹⁴ Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sambimuwadukumize. ¹⁵ Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila. ¹⁶ Muilumbe mwemwe kwa mwemwe, Sambimuitope, ila igogeni na wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.

¹⁷ Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila gezeni kutenda ganogile hameso ga wanhu wose. ¹⁸ Tendeni josome didahika giladi mkale mditindiwalo na wanhu wose. ¹⁹ Mbwiga zangu, sambimuibwelezele gehile, ila lulekeni lusango lwa Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “ ‘Nie iyo yondanim'bwelezele munhu gehile, nie noliha,’ kolonga Mndewa.”* ²⁰ Ila, “Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele mandia yaje, na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda vino, komwikila ming'hea ya moto mpala jake.”† ²¹ Sambiumigwe na gehile, ila ugahume gehile mkutenda ganogile.

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbuli zino zolawa mkitababu cha LONZI 25:21-22.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

¹ Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija haduhu silikali haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi zikigwa na Mulungu.

² Avo yoyose yoidulukila silikali kokidulukila kija kisaguligwe na Mulungu, na waja wose woidulukila woigalila nhaguso hewo wenyego.

³ Kwavija watawala hawawadumbiza awo wotenda ganogile, ila mwa awo wotenda gehile. Kolonda sambiuwe na bwembwe haulongozi wa mtawala? Avo tenda ganogile, na gweye kopata nhogolwa kulawa kumwake, ⁴kwavija hewo wao watumigwa wa Mulungu wowasang'hanikila mweye ganogile. Ila kamba uhatenda gehile, udumbe, kwavija watawala hawamwinulila munhu zeze bila kilamso. Hewo wao watumigwa wa Mulungu, woluvikiza lusango lwa Mulungu ha watenda gehile. ⁵ Avo, kolondigwa kuwahishimila watawala, sio tu sama ya lusango lukwiza, ila sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile.

⁶ Kwavija kino kicho kilamso cha mweye kuliha kodi, kwavija watawala wosang'hanikila Mulungu, awo wolava kipigiti chao chose mkutawala. ⁷ Mgweleleni kila munhu choyolondigwa kugweleligwa. Muwila kodi, yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu, yagweleligwe ushulu, munhu yolondigwa kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu yolondigwa kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila kinhu kimulondigwa kuwilwa kicho kino, inogeleni wenyego kwa wenyego, kwavija ayo yowanogela wayagwe kagavikiza Malagizo ga Musa. 9 Kwavija ndagizi zilonga, “sambicutende ugoni, sambiurome, sambiwibe, sambiusulukile vinhu va miyago,”* na ndagizi zose ziyagwe za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga, “Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego.”† 10 Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge dogavikiza Malagizo ga Musa.

11 Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza vitusongile kutogola. 12 Kilo kigen-delela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo sang'hano za ziza, na kuvala via va kuiimilizila va mulangaza. 13 Tukale ukazi wa kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sambituwe wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati, sambitugombe na kuiyonela migongo. 14 Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleleze sulukila zihile za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

* 13:9 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † 13:9 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

¹ Wabokeleni awo wali na nhamanila ndodo, ila sambimuibamilile nao sama ya ngelegeza zao.

² Nhamanila ya munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose, ila munhu iyagwe yali na nhamanila hainakangala koja mboga za matepo geiyeka.

³ Munhu yoja vinhu vose sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu vose, na munhu yoleka kuja vinhu vose, sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu vose, kwavija Mulungu kamtogola. ⁴ Avo gweye kwa munhu yalihi hata umtaguse mtumigwa wa munhu iyagwe? Mndewa wake mwenyego iyo yodayalamule kamba yadahe ama yalemelwe. Na heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha kumtenda yeme.

⁵ Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza kamba mazua gose galinga. Kila munhu yawinze vija nzonzi zake vuzimulongoza. ⁶ Awo womtambikila Mulungu mdizua kisinyo, wotenda avo sama ya kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja vakuja vose, woja sama ya kumuhishimila Mndewa, kwavija womgwelela Mulungu hewela. Na awo woleka kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mndewa na kungwelela Mulungu hewela.

⁷ Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kuwa mgima mkulonda mwenyego, na vivija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kudanganhika mkulonda mwenyego. ⁸ Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na ihawa todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima ama todanganhika, tweye twa wanhu wa Mn-

dewa. ⁹ Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa wa wose wadanganhike na wali wagima. ¹⁰ Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza ndugu yako? Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa kigoda cha nhaguso cha Mulungu. ¹¹ Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli kamba kila vindi donifugamila, na kila lulimi lotogola kamba nie iyo Mulungu.’ ”*

¹² Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake mwenyego ha Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

¹³ Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila zikalule nzeweze zako, uleke kwika kikwangwazi ama king'hwaso mnzila ya ndugu yako. ¹⁴ Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu kamba haduhu kinhu chochose kinyolodoke kihawa chenyege. Ila kamba munhu yahakigelegeza kamba kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha munhu hiyo. ¹⁵ Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuuja, hauli mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija chuuja kwavija Kilisto kadanganhika sama yake. ¹⁶ Avo sambimtogole kija kingelegeza kamba kinoga kilongigwe kamba kiha. ¹⁷ Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja na kung'wa, ila kuwa bule

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabuu cha ISAYA 45:23.

uzenzeleganye, tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya Loho wa Mulungu. ¹⁸ Kwavija munhu yoyose yomsang'hanikila Kilisto muinzila ino, kotenda gamnogele Mulungu na kutogoligwa na wanhu.

¹⁹ Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja gondagatulongoze kuditindiwalo, na kuigangamiza wenyego kwa wenyego. ²⁰ Sambiuibanange nhamanila yaaikile Mulungu mgati ya munhu sama ya mandia. Mandia gose ganoga, ila havilumbile munhu kuja kinhu chochose kimtenda miyage yagwile m'vilozo. ²¹ Vihanogile kuleka kuja nyama, ama kung'wa divai, ama kutenda kinhu chochose chondakimtende ndugu yako yagwile m'vilozo. ²² Chochose chuutogola mzimbuli zino kikale hagatigati yako mwenyego na Mulungu. Kamota munhu ayo yoleka kuidukumiza mwenyego sama ya kija choyokitogola. ²³ Ila munhu yosinhasinha sama ya kija choyolonda kuja basi sambiyaje, yahaja kotenda vilozo, kwavija kabule nhamanila ya kinhu kija choyoja. Na kinhu chochose kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele
Mwenyego

¹ Tweye tuli na mhiko tolondigwa kuwataza mbuli ziwahumwile waja walibule mhiko, na sambituinogele tweye wenyego. ² Kila munhu mmwanza wetu yamtendele ganogile munhu wa habehi yake mnia inogile ya kumgangamiza. ³ Kwavija hata Kilisto hakiinogele mwenyego,

ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Maligo gaja gawakuligile gweye, ganigwila nie.”* ⁴ Vinhu vose vandikigwe umwaka vandikigwa giladi vitufundize tweye, giladi kubitila mwazaganyo na kugangamizwa na Nyandiko Zing'alile tuwe na tamanilo. ⁵ Na Mulungu, ayo yolava mwazaganyo na kugangamizwa, yawagwelele loho ya kuilumba hamoja wenyego kwa wenyego, kipigiti vumumkoleleza Yesu Kilisto, ⁶ giladi mose hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

⁷ Avo mwibokele wenyego kwa wenyego, kamba Kilisto viyawabokele mweye, sama ya yenzi ya Mulungu. ⁸ Kwavija nowalongela kamba Kilisto keza kamba mtumigwa wa Wayahudi kulagusa kamba Mulungu kabule uzenzeleganye m'vilagano viyavitendile ha wahenga zao, ⁹ giladi Wamhazi wamuyenzi Mulungu sama ya bazi jake. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Avo nokutogola mdidale da Wamhazi,

na kwimba nyila za kudiyenzi twaga jako.”†

¹⁰ Vivija zolonga,

“Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu zake!”‡

¹¹ Na vivija,

“Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitababu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49.

‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitababu cha NGHUMBUKILA YA TOLATI 32:43.

Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!”§

¹² Vivija Isaya kolonga,

“Kolawila munhu kulawa mulukolo lwa Yese,
ayo yodayenuke yawatawale Wamhazi,
na hewo womtamanila heyo.”*

¹³ Mulungu wa tamanilo yawamemeze ndeng’ha yose na tindiwalo kamba vija vimumtamanila, giladi mmemezwe na tamanilo kubitila mhiko za Loho wa Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

¹⁴ Ndugu zangu, nie mwenyego notogola kamba mweye wenyego mmema unovu, na mmemezwa ilimu yose, na modaha kuifundiza wenyego kwa wenyego. ¹⁵ Niwandikila mweye kuno nikiidandaya mmbuli ziyagwe kamba kuwakumbusa kabili, sama ya bazi diyangwelele Mulungu ¹⁶ da kuwa msang’hana wa Yesu Kilsto ha Wamhazi, msang’hano ya ukulu wa nhambiko ya kuupeta Usenga Unogile wa Mulungu, giladi Wamhazi wawe nhosa itogolwe na Mulungu, ing’alizwe na Loho wake. ¹⁷ Avo, kubitila Yesu Kilsto, nna kilamso cha kuitopela sang’hano yangu ha Mulungu. ¹⁸ Sigeza kulonga kinhu chochose ila kija kiyatendile Kilsto kubitila nie mkuwalongoza Wamhazi wamtogole Mulungu kubitila gaja ganilongile na kugatenda, ¹⁹ kubitila mhiko za vilaguso na mikanganyo, kubitila mhiko za Loho wa Mulungu. Avo kulawa Yelusalemu mbaka viwambo vose vizunguluka Ililiko, niupeta ng’hani Usenga Unogile

§ **15:11** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 11:10.

wa Kilisto. ²⁰ Sulukila yangu mazua gose ikala kuupeta Usenga Unogile hanhu Kilisto hanatangigwa, giladi sambinizenge hayasongile kuzenga munhu iyagwe. ²¹ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
 “Awo wakalile hawanalongeligwa mbuli zake, womona,
 na awo wakalile hawanamuhulika, wom-tanga.”†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

²² Kino kicho kilamso cha nie kugomesigwa mianza bwando kwiza kumwenu. ²³ Ila sambi haduhu hanhu hayagwe muisi ino ha nie kusang'hanika, na avija vinikalile nisulukila mmilao bwando kwiza kumwenu, ²⁴ nolegegeza kutenda avo kipigiti vondanichole muisi ya Sipania. Notamanila kuwatembelela mweye vondanibitile aho. Tuhesha kukala hamoja mkipigiti kidodo, munisangile sama ya mwanza wangu. ²⁵ Ila, sambi nochola Yelusalemu kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu. ²⁶ Kwavija wanhu wamtogole Kilisto wali muisi za Makedonia na Akaya wanogelwa kuwasangila wakumbulu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu. ²⁷ Wanogelwa kutenda vino, kweli walondigwa kuwatendela vino. Kwavija Wayahudi wawagwelela Wamhazi vinhu vao va muloho, na Wamhazi wolondigwa kuwagwelela Wayahudi motelo zao zowopata muulumwengu. ²⁸ Avo nihaimambukiza sang'hano ino, na kuwavikizila

† 15:21 Mbuli zino zolawa mkitabuu cha ISAYA 52:15.

kija kisangigwe, nosonga mwanza wa kuchola Sipania nibitila kumwenu. ²⁹ Novitanga kamba niheza kumwenu, nokwiza na motelo bwando za Kilisto.

³⁰ Ndugu zangu, nowayalalila mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto na mdinoge da Loho wa Mulungu, mwilumbe na nie mumgayo wangu mkunitambikila ha Mulungu. ³¹ Tambikeni kamba nikomboligwe kulawa ha wanhu walekile kumtogola Kilisto ako Yudea, na kamba sang'hano yangu ako Yelusalemu itogoligwe na wanhu wa Mulungu wali hiko, ³² giladi vihamnogela Mulungu, nize kumwenu na ndeng'ha, na mhate kuhumula hamoja na mweye. ³³ Mulungu wa tindiwalo yakale na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

¹ Nomwika mmakono genu lumbu jetu Foibe, shemasi wa wanhu wantogole Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea. ² M'bokeleni mditwaga da Mndewa, kamba vowolondigwa kutenda wanhu wa Mulungu wang'alile, mgweleleni kinhu chochose choyolonda kulawa kumwenu, kwavija kawataza wanhu bwando hamoja na nie mwenyego.

³ Walamseni Pilisila na Akuila, wasang'hana wayangu msang'hano ya Yesu Kilisto, ⁴ awo wauhonzile ugima wao sama yangu nie. Sio nie niyeka niwaheweza, ila vivija na Wamhazi wose wantogole Kilisto. ⁵ Vivija walamseni wanhu

wamtogole Kilisto awo woiting'hana mng'anda yao.

Mulamseni mbwigaangu Epaineto, ayo yakalile wa mwanduso kum'bokela Kilisto muisi ya Asia. ⁶ Mulamseni Maliamu, ayo yawasang'hanikile mweye ng'hani.

⁷ Mulamseni Enduloniko na Yunia, Wayahudi wayangu wakalile mkifungo hamoja na nie, awo watangigwe ng'hani mmwanza wa watumigwa wa Kilisto, na hewo wanilongola nie mkumtogola Kilisto.

⁸ Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu muuhamoja na Mndewa. ⁹ Mulamseni Alibano, msang'hana mietu hamoja na Kilisto, na mbwigaangu Sitaku. ¹⁰ Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na Kilisto. Walamseni awo wali mng'anda ya Alistobulo. ¹¹ Mulamseni Muyahudi miyangu Helodiana. Walamseni awo wamtogole Mndewa wali mng'anda ya Nakiso.

¹² Walamseni Tulufena na Tulufosa, awo wosang'hanika sama ya Mndewa. Mulamseni mbwigaangu Pesisu, ayo yasang'hanike ng'hani sama ya Mndewa. ¹³ Mulamseni Lufo, yasaguligwe na Mndewa, mulamseni na mamaake, ayo vivija yakalile kamba mamaangu. ¹⁴ Mulamseni Asinikilito, Filegoni, Helime, Patuloba, Helima, na ndugu wamtogole Kilisto wali hamoja nao. ¹⁵ Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na lumbu jake, na Olimpa, na wanhu wose wamtogole Kilisto wali hamoja nao.

¹⁶ Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile. Madale gose ga wanhu wamtogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

¹⁷ Ndugu zangu, nowayalalila kamba mwiganye na awo wogala mbagu na ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula mafundizo gamfundizigwe. Mwinege nawo. ¹⁸ Kwavija wanhu kamba hiwo hawamsang'hanikila Mndewa wetu Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosulukila wenyego. Muulonzi unyilibuke na mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya wanhu wali na ngelegeza ndodo. ¹⁹ Kila munhu kahulika mmbuli ya wende umulinao, avo nodeng'ha sama yenu. Nolonda muwe na nzewe mmbuli ya gaja ganogile, ila muwe wabozi mmbuli ya gaja gehile. ²⁰ Mulungu wa tindiwalo mbwisa komuhonda Mwenembago hasi ha magulu genu.

Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye.

²¹ Timoteo, msang'hana miyangu, kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na Sosipata, Wayahudi wayangu.

²² Nie Tatio, nyandike lupwilili luno, nowalamsa mditwaga da Mndewa.

²³ Gayo, mwenekae wangu na wanhu wose wantogole Kilisto, kowalamsa. Elasto, mwika hela wa idiwambo, na ndugu yetu Kwato wowalamsa. ²⁴ Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose. Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

²⁵ Yenzi yose imcholele Mulungu yali na udaho wa kuwagela mweye mhiko kubitila Usenga wangu Unogile na kumpeta Yesu Kilisto na kubitila lugubulo lwa nyong'onyo ifisigwe songela mwaka. ²⁶ Ila sambu igubuligwa kubitila Nyandiko Zing'alile za wahokozi na kubitila ndagizi ya Mulungu wa digunge itendigwa itangigwe na Wamhazi wose, giladi wanhu wose wamto-gole na kumtegeleza heyo.

²⁷ Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewe, yayenzigwe milongo yose kubitila Yesu Kilisto! Amina.

**Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola
Wetu Yesu Kilisto**
The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania
Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola
Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2019 Pioneer Bible Translators

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd